

Nejčastější nedostatky, které se vyskytují v systémech vnitřních zásad u provozovatelů hazardních her

Vzhledem k rostoucímu počtu systémů vnitřních zásad (dále jen „SVZ“) zasílaných Finančnímu analytickému úřadu (dále také „FAÚ“) provozovateli hazardních her, byl sestaven seznam nejčastějších nedostatků, které se v těchto SVZ objevují.

Za účelem vypracování nebo aktualizace SVZ doporučujeme čerpat mj. z výkladových stanovisek a dalších pomůcek na internetových stránkách FAÚ. Zejména lze využít Metodický pokyn č. 6 FAÚ ze dne 7. 12. 2016 – Provádění identifikace a kontroly klienta provozovateli hazardních her, a rovněž vzorový SVZ.

V rámci vypracování nebo aktualizace SVZ Vám doporučujeme prověřit, zda neobsahuje některé z níže uvedených nedostatků:

1. Obecné nedostatky

1.1. SVZ má být konkrétním návodem pro Vaše zaměstnance k uplatňování povinností podle zákona č. 253/2008 Sb. (dále jen „AML zákon“) v podmínkách Vašeho konkrétního podnikání. SVZ by proto měl být zpracován takovým způsobem, aby po seznámení s ním jednotliví zaměstnanci věděli, jak konkrétně mají postupovat, abyste jako povinná osoba dostáli svým povinnostem podle AML zákona. V SVZ je tedy nezbytné uvádět povinnosti ve vztahu na konkrétní pracovní pozice zaměstnanců, kteří budou vykonávat příslušná opatření (jednotlivé úkony v rámci identifikace, kontroly klienta, postupy od zjištění podezřelého obchodu až k jeho podání na FAÚ, rozhodování o odkladu splnění příkazu klienta apod.).

1.2. V případech, kdy s klienty uzavíráte smluvní vztahy (např. otevřením hráčského konta nebo vystavením VIP karty, případně pokud jsou klienti registrováni ve smyslu zákona č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách), vzniká obchodní vztah ve smyslu § 4 odst. 2 AML zákona. V takovém případě je nutné do SVZ doplnit definici obchodního vztahu (resp. specifikovat a dále rozlišovat pojmy obchod a obchodní vztah). Lze doporučit rozřídění konkrétních služeb (produktů) poskytovaných Vaší společností podle těchto pojmů.

1.3. Upozorňujeme, že podle ustanovení § 4 odst. 1 písm. a) zákona č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, je účastníkem hazardní hry vždy pouze fyzická osoba. Proto v SVZ není třeba uvádět jiný typ klienta (např. právnická osoba, svěřenský fond) a rovněž veškerá ustanovení týkající se jiných druhů klientů (neprůhledná vlastnická struktura, země původu právnické osoby apod.). Ze stejného důvodu není třeba uvádět povinnosti související s identifikací jiného klienta, než je fyzická osoba, se zjišťováním vlastnické a řídicí struktury klienta a jeho skutečného majitele podle § 9 odst. 2 písm. b) AML zákona, s ověřováním těchto typů osob proti sankčním seznamům a s dalšími povinnostmi souvisejícími s jinými typy klientů, než jsou fyzické osoby.

1.4. Je nutné do SVZ zapracovat ustanovení § 54 odst. 4 AML zákona, o povinnosti sčítat související platby; to má zásadní vliv na uplatnění povinnosti identifikace u (samostatného, příležitostného) obchodu mimo obchodní vztah (§ 7 odst. 1 AML zákona) a pro kontrolu klienta podle § 9 AML zákona (viz § 9 odst. 1 písm. d) AML zákona). Takto je třeba posuzovat například vyplácení vysoké výhry ve více splátkách. U transakcí bez registrace účastníka hry (klienta), ať už povinné podle zákona o hazardních hrách, nebo na základě vlastních herních podmínek, je takto třeba posuzovat zejména několik současně nebo bezprostředně po sobě podaných sázek jednou osobou, přičemž sázky podávané samostatně např. v různých pobočkách, u jiného zaměstnance apod. bez uplatnění registrace není povinnost sčítat.

1.5. Odkazy na Ministerstvo financí ČR, popřípadě zkratky typu „FAÚ MF“, je nutné opravit na Finanční analytický úřad, popř. jen „FAÚ“. Důvodem je skutečnost, že dnem 1. 1. 2017 byl zřízen samostatný Finanční analytický úřad, na který v plném rozsahu přešla působnost bývalého Finančního analytického útvaru Ministerstva financí. Stejně tak je nutné opravit popřípadě aktualizovat kontaktní údaje na Finanční analytický úřad, které jsou dostupné na internetových stránkách www.financnianalytickyyurad.cz/kontakty.html.

1.6. U pojmu financování terorismu je nutné znění SVZ opravit podle AML zákona v aktuálně účinném znění. Neméně důležitou definicí, která občas chybí je pojem financování šíření zbraní hromadného ničení (viz § 3 odst. 3 AML zákona).

1.7. Výjimka z povinnosti mlčenlivosti podle § 40 odst. 3 AML zákona se vztahuje pouze k některým povinným osobám uvedeným v § 2 odst. 1 písm. e) – g) AML zákona.

1.8. Velmi důležitou součástí SVZ je datum účinnosti tohoto vnitřního předpisu.

2. Ustanovení § 21 odst. 5 písm. a) AML zákona

2.1. Pokud máte oprávnění ke směnářenské činnosti, výčet znaků podezřelých obchodů je nutné doplnit o znaky související se směnářskou činností.

2.2. Je třeba doplnit ustanovení, že v případě výskytu znaků podezřelých obchodů podle § 6 odst. 2 AML zákona a v případě pochybností o pravosti předložených podkladů se jedná o obligatorní znaky podezřelých obchodů, tzn., že v případě výskytu alespoň jednoho z těchto znaků je vždy povinnost oznámit podezřelý obchod.

2.3. Výčet dalších znaků podezřelých obchodů je potřeba dát do souvislosti s předmětem Vaší podnikatelské činnosti, na základě které jste povinnou osobou podle AML zákona.

3. Ustanovení § 21 odst. 5 písm. b) AML zákona

3.1. Je potřeba uvádět všechny situace, kdy jste povinni provádět identifikaci klienta. V závislosti na druhu Vámi poskytovaných služeb a způsobu jejich poskytování je tyto situace nutné uvést do souladu s ustanovením § 7 odst. 1 a odst. 2 písm. a) a b) AML zákona, tj. jak při jednotlivých obchodech přesahujících 1.000 EUR, tak při vzniku obchodního vztahu a výskytu podezřelého obchodu; v těchto situacích bez ohledu na hodnotu obchodu.

3.2. Standardní identifikaci klienta před vznikem obchodního vztahu a v případě jednotlivých obchodů je nutné provádět za fyzické přítomnosti identifikovaného.

3.3. Pokud akceptujete způsoby identifikace, které nevyžadují fyzickou přítomnost klienta, např. zprostředkovanou identifikaci podle § 10 AML zákona nebo převzetí identifikace podle § 11 odst. 1 AML zákona, je nutné tuto možnost zahrnout do SVZ, včetně uvedení konkrétních služeb, v rámci jejichž poskytování jsou zmíněné způsoby identifikace přípustné, a konkrétních postupů při jejich provádění.

3.4. V případě, že máte vypracované dva SVZ (zvláště pro hernu a zvláště pro kasino – tzv. “živou hru”) je nezbytné ošetřit, aby se hráč vstupující do herny (jeho identifikace dle SVZ může probíhat až v okamžiku vyplácení výhry při uplatnění přechodného ustanovení zákona č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách) nezúčastnil rovněž „živé hry“ (v daném případě probíhá identifikace již při vstupu do kasina), bez toho aniž by byl předem identifikován. Tato situace samozřejmě nemůže nastat, pokud jsou herní prostory od sebe stavebně odděleny, což by bylo vhodné zmínit do SVZ (např. v úvodních pasážích).

3.5. K povinnosti kontroly platnosti a úplnosti údajů o klientovi a provádění jejich aktualizace nelze připojovat podmínku, že tak činíte, „je-li to prakticky možné“. Upozorňujeme, že tyto činnosti jsou Vám jako povinné osobě uloženy podle § 8 odst. 8 AML zákona a je tedy nutné vytvořit takové podmínky, aby jejich výkon byl v praxi možný.

3.6. Jedinou podmínkou provedení identifikace klienta není jen obchod v hodnotě převyšující 1.000 EUR, ale i případ, kdy se jedná o podezřelý obchod nebo pokud je s klientem uzavírán obchodní vztah (uzavírání obchodního vztahu viz výše v části Obecné nedostatky).

3.7. Pojem politicky exponovaná osoba je nutné opravit podle znění AML zákona v aktuálně účinném znění.

3.8. Skutečnost, zda klient je či není politicky exponovanou osobou nebo subjektem, vůči kterým ČR uplatňuje mezinárodní sankce ve smyslu zákona č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí, je nutné zjišťovat vždy při vzniku obchodního vztahu, a před uskutečněním jednotlivého obchodu, pokud se současně na tento obchod vztahuje povinnost identifikace klienta. Předmětné skutečnosti je dále nutné zjišťovat v průběhu obchodního vztahu s klienty. Za tímto účelem je nutné do SVZ doplnit konkrétní, v praxi povinné osoby uplatňovaná pravidla a postupy.

3.9. Pokud se jedná o povinnost zjišťování osob, vůči kterým ČR uplatňuje mezinárodní sankce ve smyslu zákona č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí, ve znění pozdějších předpisů, je potřeba v SVZ konkrétně stanovit, jakými postupy bude v praxi naplňována.

3.10. Zjišťování informace zda je klient osobou, vůči níž ČR uplatňuje mezinárodní sankce finanční povahy ve smyslu zákona o provádění mezinárodních sankcí, není možné provádět pouhým dotazem na klienta, vyplněním prohlášení apod., ale tyto skutečnosti je nutné ověřit z externích zdrojů, například vyhledáním v konsolidovaném seznamu osob, skupin a subjektů uveřejněném na https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/8442/consolidated-list-of-sanctions_en, a současně v seznamu v příloze nařízení vlády č. 210/2008 Sb., k provedení zvláštních opatření k boji proti terorismu, ve znění pozdějších předpisů. V případě, že klient (tzn. účastník hry) se bude nacházet na některém z těchto seznamů, nesmí s ním být proveden obchod (tedy umožněna hra), resp. navázán obchodní vztah a musí být podáno oznámení podezřelého obchodu na FAÚ (z důvodu podle § 6 odst. 2 písm. a) AML zákona).

3.11. Seznamy subjektů, vůči nimž se uplatňují omezující opatření (tzn. sankce) podle zákona č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí, ve znění pozdějších předpisů, vychází jednak z přímo účinných právních aktů EU a dále z nařízení vlády č. 210/2008 Sb., k provedení zvláštních opatření k boji proti terorismu, ve znění pozdějších předpisů. Průběžně aktualizovaná konsolidovaná verze seznamu sankcionovaných subjektů podle přímo účinných právních aktů EU je veřejně přístupná (viz odkaz výše či přes internetové stránky FAÚ).

3.12. Vzhledem ke značnému rozsahu a časté aktualizaci seznamu všech sankcionovaných subjektů podle přímo účinných právních aktů EU je v praxi nereálné efektivně zjišťovat přítomnost sankčního prvku formou manuální kontroly v tištěném seznamu umístěném na jednotlivých provozovně povinné osoby. Navíc zde hrozí značné riziko, že by tištěná forma seznamu na provozovně nebyla včas aktualizována.

3.13. Identifikaci a kontrolu klienta podle ustanovení § 7 až 9 AML zákona, jsou povinni provádět řádně proškolení zaměstnanci povinné osoby. Provádění identifikace a kontroly klienta jinou osobou, která jedná jménem povinné osoby a na její účet, a která není zaměstnancem této povinné osoby, je možné výhradně u úvěrové a finanční instituce, jak je stanoveno v § 11 odst. 5 AML zákona. Pro účely plnění předmětných povinností tedy nelze využívat osob, které jsou vůči povinné osobě v jiném než pracovněprávním vztahu.

3.14. Zjednodušenou identifikaci a kontrolu klienta podle § 13 odst. 2 AML zákona je možné uplatnit pouze za splnění podmínek uvedených v § 13 odst. 3 AML zákona, tedy mj. za situace, kdy poskytovaný produkt nepředstavuje zvýšené riziko zneužití pro legalizaci výnosů z trestné činnosti nebo financování terorismu. Jak vyplývá z výsledků 1. kola národního hodnocení rizik (viz informace na internetových stránkách FAÚ) a z aktuálního vývoje „nadrárodního“ hodnocení rizik v rámci EU, sektor provozovatelů hazardních her není hodnocen jako méně rizikový z pohledu možného zneužití k legalizaci výnosů z trestné činnosti. Z toho důvodu nelze považovat produkty, poskytované povinnými osobami podle § 2 odst. 1 písm. c) AML zákona, za produkty nízkorizikové a tudíž na ně nelze uplatňovat pravidla zjednodušené identifikace a kontroly klienta podle § 13 odst. 2 AML zákona.

4. Ustanovení § 21 odst. 5 písm. c) AML zákona

4.1. Situace, ve kterých je dána povinnost provádět kontrolu klienta, musí zahrnovat ustanovení § 9 odst. 1 písm. a) bod 2 a 3 AML zákona, a současně § 9 odst. 1 písm. b) AML zákona (např. podezřelý obchod, vznik obchodního vztahu). Před uskutečněním obchodu mimo obchodní vztah vzniká povinnost kontroly klienta při obchodu v hodnotě 2.000 EUR nebo vyšší (nikoliv tedy jen v hodnotě nad 2.000 EUR) v případě povinné osoby podle § 2 odst. 1 písm. c) AML zákona (viz § 9 odst. 1 písm. d) AML zákona). Pokud jste zároveň povinnou osobou podle § 2 odst. 1 písm. b) bod 10 AML zákona, podle § 9 odst. 1 písm. a) bod 1 AML zákona jste povinni provést kontrolu klienta rovněž před uskutečněním směnárenského obchodu v hodnotě 15.000 EUR nebo vyšší (nikoliv tedy jen v hodnotě nad 15.000 EUR). Na základě uvedených pravidel je třeba opravit také další odkazy na hraniční částky spojené s prováděním kontroly klienta.

4.2. Upozorňujeme, že podle § 4 odst. 1 písm. a) zákona o hazardních hrách je účastníkem hazardní hry vždy pouze fyzická osoba. Proto v SVZ není třeba uvádět jiný typ klienta. Ze stejného důvodu se Vás nevztahují povinnosti zjišťovat vlastnickou a řídicí strukturu klienta a jeho skutečného majitele podle § 9 odst. 2 písm. b) AML zákona, a ověřovat tyto osoby proti sankčním seznamům.

4.3. V SVZ často není vůbec zahrnuta povinnost provádět kontrolu klienta podle § 9 odst. 2 písm. a) a c) až e) AML zákona, a současně není upraven rozsah požadovaných informací a způsob provádění kontroly klienta podle těchto ustanovení AML zákona. Tyto povinnosti zapracujte do SVZ v závislosti na konkrétních službách, jejichž poskytování Vás řadí mezi povinné osoby.

4.4. V rámci kontroly klienta není vhodné uvádět obecně např. „prostředky, které budou použity při hře v kasinu resp. v herně, pocházejí ze zaměstnání, podnikání či jiných legálních zdrojů a jejich množství odpovídá mým majetkovým poměrům“ (neplní účel AML zákona), ale jako účelnější se jeví např. dotaz „prostředky, které budou použity při hře v kasinu resp. v herně, pocházejí z následujícího zdroje“, přičemž klient vepíše odpověď, aniž by byl ovlivněn některou předem definovanou možností. Současně je potřeba uvést, jak bude Váš zaměstnanec postupovat v případě, bude-li mít pochybnost o pravdivosti této informace, tj. jakým způsobem tuto informaci ověří, jaké doklady si může od klienta vyžádat a jak s těmito doklady naloží.

4.5. Formuláře v přílohách SVZ, do kterých mají být zaznamenány informace získané provedením kontroly klienta podle § 9 AML zákona, musí obsahovat příslušné kolonky, kam lze tyto informace zapsat. Informace získané provedenou kontrolou klienta je nutné zaznamenat takovým způsobem, aby bylo v praxi možné splnit požadavek stanovený v § 9 odst. 2 písm. c) AML zákona, tj. srovnávat informace získané v průběhu obchodního vztahu za účelem zjištění, zda transakce klienta nevybočují ze stanoveného profilu.

4.6. V souvislosti s kategorizací klientů podle rizikovosti z hlediska legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu nestačí jen zmíněné rozdělit do jednotlivých kategorií, ale je nezbytné zahrnout odlišnosti týkající se rozsahu provádění kontroly klienta v průběhu obchodního vztahu v závislosti na stupni jeho rizika. Je třeba uvést konkrétní opatření a postupy ke zmírnění rizik, nikoliv jen obecnou formulaci, že u rizikových klientů provádíte zvýšený monitoring.

5. Ustanovení § 21 odst. 5 písm. d) AML zákona

5.1. Je potřeba blíže specifikovat, kam a jak zaznamenáváte rizikové faktory a rizikovou kategorii klientů. Zaznamenání těchto informací je nutné z hlediska důslednějšího provádění kontroly klienta u rizikovějších klientů.

5.2. K uvedeným rizikovým faktorům je třeba zapracovat ustanovení, že úroveň rizikovosti jednotlivých faktorů se liší a některé z nich (například nejasný původ peněžních prostředků, nebo zařazení klienta na seznamu sankcionovaných subjektů) se považují za znaky podezřelého obchodu.

5.3. Závazný seznam států, které nedostatečně nebo vůbec neuplatňují opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti nebo financování terorismu, je stanoven nařízením Komise (EU) 2016/1675 ze dne 14. července 2016, kterým se směrnice (EU) 2015/849 Evropského parlamentu a Rady doplňuje o identifikaci zemí se strategickými nedostatky. Nad rámec tohoto seznamu je z hlediska hodnocení rizik třeba zavést a doplnit do SVZ interní seznam zemí, které považujete za rizikové z hlediska legalizace výnosů z trestné činnosti nebo financování terorismu či jiného důvodu. V rámci tohoto seznamu by měly být zohledněny některé veřejně dostupné seznamy rizikových zemí (např. www.oecd.org/tax/transparency/ - záložka compliance ratings, nebo www.transparency.org/gcb2013/countries).

5.4. Pokud se jedná o demonstrativní výčet faktorů možného vyššího rizika, je nutné, aby tyto faktory byly v souladu s předmětem Vaší podnikatelské činnosti, na základě které jste povinnou osobou podle AML zákona.

5.5. Je nezbytné jasně a srozumitelně nastavit pravomoci a povinnosti jednotlivých zaměstnanců (pracovních pozic) povinné osoby při plnění požadavků daných AML zákonem a určit informační tok mezi nimi (např. osoby provádějící identifikaci, krupiéra, pitbosse, osoby měnící peníze za žetony, ale třeba i směnárnu v kasinu – jde-li o stejnou povinnou osobu). Ze SVZ musí být zřejmé u koho,

od koho a jakým způsobem se sdružují informace o klientech, na jejichž základě je možno klienta a jím prováděné činnosti komplexně posoudit z hlediska rizik praní peněz a financování terorismu.

5.6. Z povinnosti zajišťovat vstupní školení podle § 23 AML zákona vyplývá povinnost zajistit proškolení AML zákona nejpozději před zařazením nových zaměstnanců na pracovní pozice, v rámci jejichž výkonu se mohou setkat s podezřelými obchody.

5.7. Periodické školení má být prováděno nejméně jedenkrát v průběhu 12 kalendářních měsíců, tzn. nikoliv jedenkrát za rok. V takovém případě by zaměstnanci byli proškoleni například v měsíci lednu jednoho roku, a poté například prosinci roku dalšího – tzn., byli by proškoleni jedenkrát za 23 měsíců.

5.8. Školení je třeba zajistit u všech zaměstnanců, kteří se při výkonu jejich pracovní činnosti mohou setkat s podezřelými obchody, mj. rovněž u zaměstnanců na pracovní pozici krupier.

6. Ustanovení § 21 odst. 5 písm. e) AML zákona

6.1. Podle § 16 odst. 1 písm. d) AML zákona se povinnost uchovávání údajů vztahuje rovněž na informace a kopie dokumentů získané v rámci kontroly klienta podle § 9 AML zákona.

6.2. Informace získané provedenou kontrolou klienta je nutné zaznamenat a uchovávat takovým způsobem, aby bylo v praxi možné splnit požadavek stanovený § 9 odst. 2 písm. c) AML zákona, tj. srovnávat informace získané v průběhu obchodního vztahu za účelem zjištění, zda transakce klienta nevybočují ze stanoveného profilu klienta. Za tímto účelem se nejeví jako vhodné veškeré údaje o klientovi neprodleně archivovat bez provedení dalšího záznamu (například do informačního systému), potřebného pro průběžnou kontrolu klienta v rámci obchodního vztahu.

7. Ustanovení § 21 odst. 5 písm. f) AML zákona

7.1. Je nutné uvést konkrétní postupy, lhůty a kompetence v rámci Vaší společnosti, nikoliv pouze obecné AML zákonem stanovené formulace.

8. Ustanovení § 21 odst. 5 písm. h) AML zákona

8.1. Je třeba uvést konkrétní situace a konkrétní Vámi poskytované služby, při kterých může dojít k odložení příkazu klienta podle § 20 AML zákona, a to včetně pracovního postupu, jak bude odložení příkazu klienta realizováno.

8.2. Lhůty pro odklad splnění příkazu klienta podle § 20 AML zákona je nutné uvádět podle znění AML zákona v aktuálně účinném znění.

9. Kontaktní osoba

9.1. O určení kontaktní osoby a o případných následných změnách jste povinni neprodleně informovat FAÚ. Zasláná informace musí obsahovat veškeré náležitosti stanovené v § 22 odst. 1 AML zákona, tedy i pracovní zařazení určeného zaměstnance, což je často opomíjeno. Za účelem splnění povinnosti související s určením kontaktní osoby využijte formuláře, který je k dispozici na internetových stránkách www.financnianalytickyrad.cz/kontrolni-cinnost/kontaktni-osoba.html.

9.2. Kontaktní osobou by s ohledem na potřebu její neprodlené dosažitelnosti neměl být statutární orgán (viz § 22 odst. 2 AML zákona). Tento může být určen jako kontaktní osoba pouze za předpokladu, je-li to účelné s ohledem na řízení a organizaci společnosti, velikost společnosti a počet zaměstnanců. V případě potřeby je možné určit člena statutárního orgánu jako zástupce kontaktní osoby.